

Allt färre lärare med pedagogisk utbildning

Anders Karlsson¹²

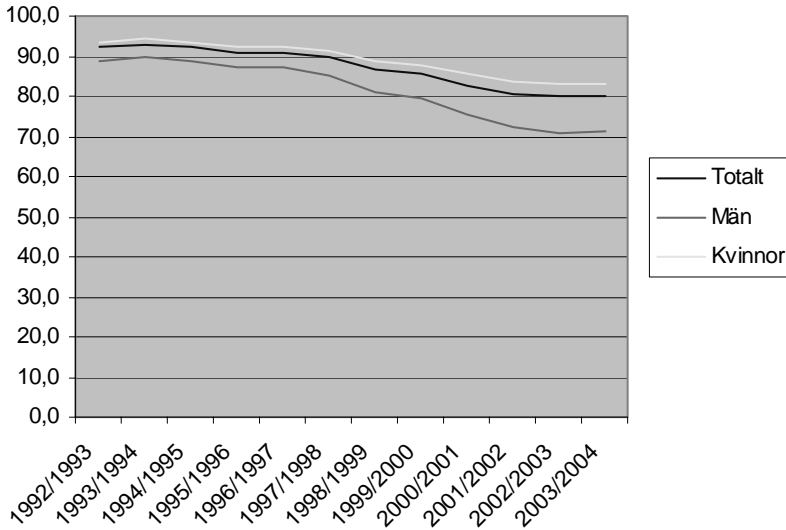
Grund- och gymnasieskolan visar likartade tendenser när det gäller andelen lärare med pedagogisk utbildning. Allt mindre andel har pedagogisk utbildning. Det är dock vanligare att kvinnor än män är pedagogiskt utbildade.

Utvecklingen av andelen tjänstgörande lärare med pedagogisk utbildning i grundskolan under de senaste 12 läsåren redovisas i figur 1. Av figuren framgår för det första att andelen under denna period nästan hela tiden har minskat, från 92 procent 1992/93 till 80 procent elva år senare. För det andra har andelen med pedagogisk utbildning under hela perioden varit högre bland kvinnorna än bland männen, och skillnaden har dessutom ökat. Läsåret 2003/04 hade endast 71 procent av männen och 83 procent av kvinnorna en sådan utbildning.

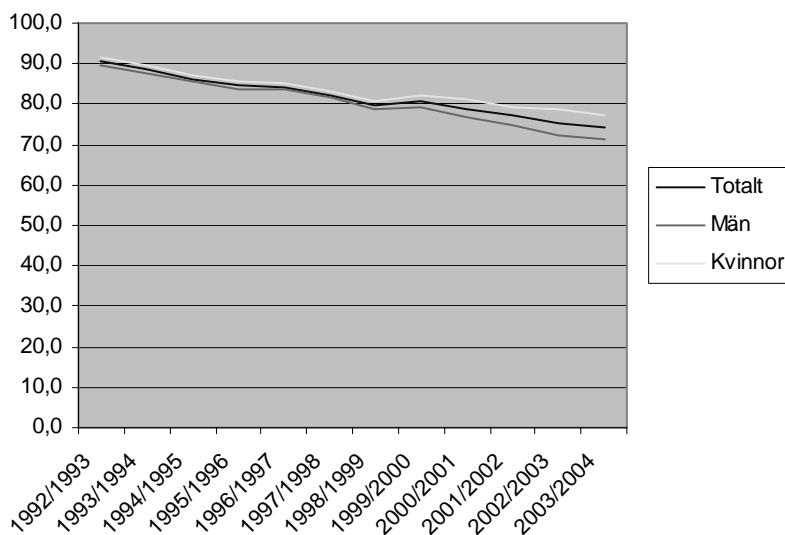
¹² Författaren är utredare vid enheten för skolstatistik vid SCB. Inge Göransson vid samma enhet har bidragit med underlag till artikeln. Förfrågningar kan ställas direkt till författaren via e-post med adress fornamn.efternamn@scb.se.

Figur 1
Andel (%) tjänstgörande lärare med pedagogisk utbildning i grundskolan

Utvecklingen i gymnasieskolan liknar, som synes i figur 2, den i grundskolan. Andelen lärare med pedagogisk utbildning i gymnasieskolan har minskat från 90 procent till 74 procent under samma period. Kvinnorna har i högre utsträckning än männen en pedagogisk utbildning och skillnaden har ökat med tiden, om än inte i lika hög grad som i grundskolan. Läsåret 2003/04 hade 77 procent av kvinnorna och 71 procent av männen en sådan utbildning.

Figur 2
Andel (%) tjänstgörande lärare med pedagogisk utbildning i gymnasieskolan

Vi har inte närmare analyserat orsakerna till vad skillnaderna mellan könen eller över tiden beror på. När det gäller skillnaderna mellan kvinnor och män påverkas dock inte andelarna och framförallt inte tendenserna i någon större utsträckning om en omräkning till heltidstjänster görs. Omräknat till heltidstjänster var andelen med pedagogisk utbildning läsåret 2003/04 i grundskolan 82 procent, och i gymnasieskolan 76 procent.

Ökningen av antalet fristående skolor förklarar bara en del

Inte heller förändringen över tiden när det gäller skolhuvudmän är en avgörande orsak till den minskade andelen lärare med pedagogisk utbildning. Lärarna i fristående skolor har visserligen i lägre grad än lärare i kommunala skolor en pedagogisk utbildning (i fristående gymnasieskolor 50 procent mot 77 procent i kommunala gymnasieskolor) och antalet lärare i fristående skolor har ökat markant under de senaste åren. Totalt sett bidrar detta dock inte mer än delvis till nedgången.

Varför förekommer det olika siffror i debatten?

I media förekommer ganska ofta artiklar, där kommunerna ifrågasätter uppgifterna i den officiella statistiken om lärares behörighet. En förklaring till att man på skilda håll kommer fram till olika siffror när det gäller andelen "behöriga" lärare är, att den officiella statistiken faktiskt inte längre använder begreppet "behörig".

Till registret över pedagogisk personal - "lärarregistret" - inhämtas, från SCB:s register över examinerade, uppgifter om lärarnas utbildning. Dessa uppgifter bygger på inrapportering av examina från landets högskolor. När det gäller utländsk lärarutbildning och genomgången validering hämtas uppgifterna från SCB:s utbildningsregister. I den officiella statistiken publiceras siffrorna i termer av "antal respektive andel med pedagogisk högskoleutbildning". Läggs därför märke till att Skolverket och SCB inte sedan början av 1990-talet använt begreppen "behöriga" och "obehöriga".

Användare av lärarregistret och beställare av statistik informeras alltid om vad redovisningen avser. Att användare, t.ex. lärarfacken, ibland ändå använder begreppen "behöriga" och "obehöriga" beror förmodligen på att dessa är gamla, enkla och inarbetade samt även på att de har en spetsigare framtoning.

Begreppen "behörig" och "pedagogisk utbildning"

Vilka faktorer är det då som gör att andelen "behöriga" enligt kommunerna är högre än "andelen med pedagogisk högskoleutbildning" i den officiella statistiken?

Av dem som examinerats i juni och fått en lärartjänst efter sommaren kan en mindre andel riskera att inte komma med i statistiken p.g.a. försenad inrapportering från högskolorna till registret över examinerade. Det händer också att studenter inte tar ut examensbevis av taktiska skäl (kan ge förtur till fortsatta högskolestudier), trots att alla kurser i utbildningen klarats av. Utländsk lärarutbildning, som förutom från berörda myndigheter som genomför validering av utbildningar även efterfrågas i en enkät till personer som det saknas uppgifter om utbildning för, fångas heller inte alltid upp i SCB:s utbildningsregister.

Ett annat begrepp är "lokal behörighet". En kommun har inte rätt att behörighetsförklara någon, men kommunen kan ändå, med de förbehåll som finns i skollagen, tillsvidareanställa personer utan formell pedagogisk högskoleutbildning. Dessa kan då av kommunen

betraktas som behöriga. Fall då detta sker är t.ex. när en person vid anställningen saknar enstaka poäng för fullgjord utbildning (och när personen väl tillsvidareanställts, kan motivationen för att fullgöra utbildningen ha minskat). Likaså kan en person som läst en fristående kurs i pedagogik utöver sin ämnesutbildning, såsom en fil. kand., av kommunen betraktas som behörig.

Mer information och statistik finns att hämta på Skolverkets hemsida, www.skolverket.se.

